

Słuszne jest prezentowanie nauczania bł. ks. Popiełuszki we właściwym mu kontekście historycznym, bez którego czytelnik nie jest w stanie zrozumieć, dlaczego kapłan poruszał takie, a nie inne zagadnienia i jakie miały one znaczenie dla społeczeństwa. Trudno zrozumieć osobę bez odwołania się do środowiska, w którym wzrasta, oraz wydarzeń, które mają kluczowy wpływ na jej życie, system wartości oraz przyjmowane postawy. Niniejsza publikacja wywiązuje się z tych postulatów.

Autor słusznie prezentuje najpierw nauczanie błogosławionego kapłana na tle ówczesnych uwarunkowań społecznych, a dopiero później te same zagadnienia moralne odnosi do problemów współczesnego świata. Jest to pewna trudność, ponieważ w dwóch oddzielnych rozdziałach trzeba odwołać się do tych samych wartości, zawartych w przesłaniu ks. Popiełuszki oraz w innych źródłach nauczania moralnego. Wymaga to proporcjonalnego rozłożenia zebranego materiału. Wydaje się, że Autor nie do końca poradził sobie z tym wyzwaniem.

Naród w każdym czasie potrzebuje wzorców, które będą stanowiły fundamenty życia społecznego. Omawiana publikacja pomaga zrozumieć, że niezależnie od zewnętrznych uwarunkowań zarówno poszczególni ludzie, jak i całe grupy społeczne stają wobec trudnych wyzwań moralnych. Prawda, wolność, sprawiedliwość i solidarność były atakowane i niszczone nie tylko w PRL-u. Także dzisiaj w społeczeństwie dają się zauważyć procesy negujące i rugujące powyższe wartości. W tym kontekście jasnym staje się, że przesłanie moralne bł. ks. Jerzego Popiełuszki było potrzebne w Polsce w dobie komunizmu, ale pozostaje aktualne także dziś. Książka Grzegorza Kamila Szczeciny pomaga odkryć tę aktualność.

Ks. Łukasz Kachnowicz

ANNA MULARSKA, *Święty wśród nas. Błogosławiony ksiądz Jerzy Popiełuszko*, Kraków: Dom Wydawniczy RAFAEL 2015, ss. 456.

Bardzo ważną częścią kultu chrześcijańskiego jest kult świętych jako miejsce spotkania człowieka z Bogiem i uwielbienia Go w Jego dziełach. Właściwie sprawowany może przyczynić się do rozwoju życia chrześcijańskiego oraz jego przemiany. W czci oddawanej świętym człowiek wierzący może odnaleźć znaczącą pomoc w realizacji swego powołania oraz udoskonalaniu świata.

Kult świętych bowiem jest i powinien być miejscem rozpoznawania zasad i norm oraz dostarczać przykładów możliwości skutecznego wprowadzenia ich w codzienność. Czyniąc życie osób świętych drogowskazem, przyczynia się on do praktyki cnót ewangelicznych oraz do urzeczywistniania w sposobie życia i w podejmowanych decyzjach i wyborach tego, co jest jego treścią. Można twierdzić, że cześć oddawana świętym znajduje swe naturalne przedłużenie w życiu chrześcijańskim. Co więcej, rozkwit tego życia jest najlepszym sprawdzianem autentyczności kultu. Dopiero kult owocujący naśladowaniem stylu oraz realizacją przesłania świętego zasługuje na pełną akceptację. Jeśli nie idą za nim postawy moralne, grozi mu podejście instrumentalne, magiczne i w konsekwencji taki kult należy uznać za bezwartościowy¹.

Istniejący i ciągle rozszerzający się kult bł. ks. Jerzego Popiełuszki – męczennika za Boga i Ojczyznę – stanowi szansę promocji postaw i wartości, którymi żył i które głosił, a bez których nie może istnieć i dobrze funkcjonować żadna społeczność. Na temat „żoliborskiego kaznodziei” powstało już wiele opracowań, a literatura dotycząca Jego osoby i działalności na przestrzeni zwłaszcza ostatnich lat stała się bardzo bogata. Jednakże publikacja Anny Mularskiej *Święty pośród nas. Błogosławiony ksiądz Jerzy Popiełuszki* zasługuje na szczególną uwagę, ponieważ do tej pory nie doczekaliśmy się publikacji, która by w tak syntetyczny a zarazem bardzo szczegółowy sposób ujmowała życie i działalność ks. Popiełuszki. Autorka omawianej publikacji, jak sama pisze o sobie w nocie biograficznej (s. 448), z wykształcenia i zamiłowania jest dziennikarką. W czerwcu 2015 r. uzyskała stopień naukowy licencjata kościelnego. Obecnie przygotowuje rozprawę doktorską z teologii duchowości na Wydziale Teologii UKSW. Przez kilka lat pracowała jako wolontariuszka w Archiwum ks. Jerzego Popiełuszki na Żoliborzu w Warszawie. Mówi, że „ks. Jerzy i jego życie są jej pasją” (s. 448).

Fascynacja Autorki osobą „męczennika komunizmu” zaowocowała powstaniem wyjątkowej i jakże oryginalnej biografii. Unikatową wartością wyróżniającą tę pozycję wydawniczą jest wzbogacenie jej o refleksje do osobistego rozważenia przez czytelnika, oparte na postaci charyzmatycznego kapłana. Zamieszczone niektóre Jego homilie czy rozważania dobitnie oddają obraz czasów życia Błogosławionego oraz ukazują przekonania i poglądy ks. Jerzego. Całość treści książki została oparta na materiałach historycznych, archiwalnych oraz rozmowach przeprowadzonych przez Autorkę ze świadkami dra-

¹ Por. T. ZADYKOWICZ, *Wprowadzenie (II)*, w: G. SZCZECINA, *Aktualność przesłania moralnego bł. ks. Jerzego Popiełuszki w perspektywie przemian społecznych w Polsce po 1989 roku*, Nowy Sącz 2015, s. 11.

matycznych wydarzeń z okresu komunizmu (dziś niektórzy już nie żyją). Fakt ten dowodzi, iż przygotowania czy fundamenty pod omawianą publikację były położone dużo wcześniej, a jest to świadectwem dobrego i rzetelnego przygotowania zagadnienia. W narracji prowadzonej z dużym zaangażowaniem i dbałością o szczegóły czytelnik może odkryć realną postać ks. Jerzego, w ten sposób Autorka realizuje nakreślony przez siebie cel publikacji, zawarty we *Wprowadzeniu*: „Ma ona nie tylko ukazywać życie, charyzmę, nauczanie, męczeńską śmierć i sławę świętości ks. Jerzego, ale także stać się inspiracją do wcielenia w życie tego, czym on żył i czego nauczał. [...] Książka ma być poradnikiem duchowego dojrzewania dla wszystkich” (s. 9).

Recenzowana książka została podzielona na osiem rozdziałów; każdy z nich w zakończeniu jest zaopatrzony w wybrany przez Autorkę tekst homilii ks. Jerzego oraz pytania przeznaczone do refleksji („Wprowadzenie” również zostało podsumowane tekstem homilii i rozważaniem). Całość publikacji została poprzedzona *Słowem wstępnym* (s. 5) biskupa drohiczyńskiego Tadeusza Pikusa. Anna Mularska pochodzi z Podlasia, więc słowo pasterza wspomnianej diecezji wydaje się tutaj jak najbardziej zasadne. Biskup w swoim „słowie” wyraził nadzieję, iż świadectwo ks. Popiełuszki, zawarte w prezentowanej książce, skłoni czytelnika do refleksji nad własnym życiem, myśleniem i postępowaniem. We *Wprowadzeniu* (s. 7-10) Autorka przybliży wymiar kultu męczennika, wprowadza w realia oddziaływania życia i wstawiennictwa ks. Jerzego, Jego dojrzewania duchowego oraz zachęca do zafascynowania się tą postacią i czerpania wzoru do postępowania. Tutaj także czytelnik zostaje zaznajomiony ze strukturą książki. W jednym aspekcie publikacja jest podobna do większości współczesnych filmów o ks. Popiełuszcze. Narracja zaczyna się od końca, czyli od *Rozważań tajemnicy bolesnej różańca* (s. 11-19) z Bydgoszczy (z 19 X 1984 r.), które są ostatnimi publicznymi słowami ks. Jerzego. Po nich czytelnik może dokonać przemyśleń za pomocą pytań zawartych w punkcie: „Zastanów się...” (s. 18-19).

Pierwszy rozdział omawianej publikacji został zatytułowany *Korzenie wzrastania* (s. 20-38) i podzielony na osiem punktów. W nich Autorka kolejno prezentuje tło historyczne narodzin i lat młodości Alfonsa (Jerzego) Popiełuszki, sytuację Kościoła tamtych czasów, środowisko rodzinne oraz symptomy daru powołania przyszłego Błogosławionego (s. 20-22). W rozdziale tym można odnaleźć bardzo dokładną historię życia Marianny i Władysława Popiełuszków, rodziców ks. Jerzego (s. 22-24). Na uwagę zasługuje przytoczony tutaj przez Autorkę fakt, iż bratem stryjecznym Marianny Gniedziejko (z d. Kalinowska) – babci ks. Popiełuszki – był św. Rafał Kalinowski (s. 22-23).

Historia ta często bywa pomijana w różnych publikacjach czy opracowaniach dotyczących „żoliborskiego kaznodziei”, a świadczy ona o duchowym zrastaniu Alfonsa (Jerzego) w rodzinie i duchowej bliskości wielkiego świętego. Dalsze punkty tego rozdziału traktują o wychowaniu rodzinnym i szkolnym przyszłego Błogosławionego (s. 24-27), a następnie charakteryzują rodzinną ziemię białostocką (s. 27-28). Końcowe punkty to: *Homilia ks. Jerzego Popiełuszki wygłoszona podczas Mszy Świętej za Ojczyznę 30 stycznia 1983 r.* (s. 29-35) oraz *Zastanów się...* (s. 26-38). Kolejny rozdział nosi tytuł *Narodziny i dzieciństwo* (s. 39-70); został on podzielony na czternaście punktów. Ich treść prezentuje czytelnikowi: okoliczności narodzin Alfonsa (Jerzego) Popiełuszki (s. 39-40), ofiarowanie Go Bogu przez matkę (s. 40-41), historię nadania imienia (s. 41-42), chrzest (s. 42-43), okoliczności śmierci młodszej siostry Błogosławionego i sytuację rodzinną z tym związaną (s. 43-46), pierwsze „domowe seminarium” (s. 46-48), fascynację młodego Alka Milicją Niepokalanej i postacią o. Maksymiliana Kolbe (s. 48-51), lata szkolne, „obraz” rodziny i domowej atmosfery (s. 51-57), czas egzaminu dojrzałości (s. 57-58) oraz wyboru drogi życiowej (s. 58-60). Całość rozdziału została zakończona *Homilią ks. Jerzego Popiełuszki wygłoszoną podczas Mszy Świętej za Ojczyznę 26 lutego 1984 roku* (s. 61-67) i *Zastanów się...* (s. 68-70).

Trzeci rozdział został nazwany *Rzeźbienie charakteru* (s. 71-131) i zawiera dwadzieścia sześć punktów. Zostały one poprzedzone wstępem (s. 71), a dotyczą: okoliczności wyboru i wstąpieniu Alfonsa (Jerzego) do warszawskiego seminarium duchownego (s. 71-79), duchowej, osobowej i intelektualnej formacji kleryka Popiełuszki (s. 79-95), Jego relacji z rówieśnikami czy kapłanami. Czytelnik w tym miejscu książki może zaznajomić się z sylwetkami ówczesnych rektorów warszawskiego seminarium (s. 86-89): ks. Władysława Mizółka, ks. Zbigniewa Kraszewskiego, ks. Kazimierza Romaniuka (późniejszy biskupi), a także kadry wychowawców seminaryjnych (s. 89-90). Jest to element nowatorski, gdyż recenzentowi nie są znane publikacje dotyczące postaci ks. Popiełuszki, w których tak dobitnie zostałyby zaprezentowane sylwetki tych rektorów czy kadry seminaryjnej oraz ich niepodważalnego wpływu na kształtowanie „kapłaństwa” późniejszego męczennika. Faktem jest, iż nie wszyscy opiekunowie seminaryjni zostali przez Autorkę przedstawieni, gdyż rozmiary i zagadnienie publikacji nie pozwala na „odejścia” od głównego tematu. Jednak każdy z nich swoją ofiarnością i poświęceniem zostawił jakiś ślad swojej obecności czy nauczania w życiu ks. Jerzego. Dalsze części rozdziału zostały poświęcone tłu historycznemu lat sześćdziesiątych XX w. w naszej ojczyźnie, Wielkiej Nowennie Narodu (s. 95-96), powołaniu i służby wojskowej kle-

ryków, w tym Alka (Jerzego) Popiełuszki (s. 96-98); doświadczeniach, codzienności i męstwie szykanowanego przyszłego Błogosławionego (s. 98-115); korespondencji z rodzicami i ojcem duchownym, wspólnocie kleryckiej (s. 115-121), a także powrotowi do seminarium (s. 121-123). Rozdział wieńczy: *Homilia ks. Jerzego Popiełuszki wygłoszona podczas Mszy Świętej za Ojczyznę 27 maja 1984 roku* (s. 124-129) oraz *Zastanów się...* (s. 130-131).

Rozdział zatytułowany *Kapłanem chciałbym być...* (s. 132-172) został podzielony przez Autorkę na piętnaście punktów. Dotyczą one bezpośredniego przygotowania Alfonsa (Jerzego) Popiełuszki do święceń. Na uznanie zasługuje tutaj bardzo klarowne i proste przybliżenie czytelnikowi stopni tzw. niższych święceń, ich znaczenia teologicznego i historii (np. historia obrzędu „tonsury” s. 136). Dziś część z nich została zamieniona na tzw. posługi, a pozostałe nie są już praktykowane (s. 132-136). Tego typu wtrącenia nadają publikacji bardzo ciekawą a zarazem charakterystyczną barwę. Książka staje się nie tylko biografią „żoliborskiego kapłana”, ale także prezentuje czytelnikowi fragment historii Kościoła. Dalsza część rozdziału dotyczy stanu zdrowotnego alumna Popiełuszki, Jego pobytu w szpitalu, nawracających problemów zdrowotnych (s. 137-142), zmiany imienia (s. 142-144), praktyki duszpasterskiej (s. 145-146), przyjęciu święceń wyższych, samych święceń kapłańskich (s. 147-159) oraz prymicji (s. 159-164). Podobnie jak w poprzednich rozdziałach zakończeniem jest: *Homilia ks. Jerzego Popiełuszki wygłoszona podczas Mszy Świętej za Ojczyznę 29 stycznia 1984 roku* (s. 165-170) i *Zastanów się...* (s. 171-172).

Następny rozdział Autorka zatytułowała *Praca duszpasterza* (s. 173-272). Znalazły się w nim trzydzieści trzy punkty, które zostały poprzedzone wstępem (s. 173-175). Rozdział ten poświęcony jest parafiom, w których pracował ks. Jerzy oraz Jego „nowym” przełożonym – proboszczom, a także posłudze duszpasterskiej ks. Popiełuszki, różnej jej formie i przejawom (s. 173-189). Wszystko to zostało poparte wywiadami Autorki z byłymi parafianami Błogosławionego. Kolejne punkty traktują o zagranicznych wyjazdach ks. Jerzego (s. 189-192), Studium Pastoralnym na KUL-u, na które ks. Jerzy został skierowany (s. 192-195); przyjaciołach, kolegach-kapłanach, tle historycznym posługi duszpasterskiej, wyborze kard. Karola Wojtyły na Stolicę Piotrową, nominacji ks. Popiełuszki na duszpasterza średniego personelu medycznego, Jego pobycie w Instytucie Hematologii i Transfuzjologii, duszpasterstwie studentów medycyny, pierwszej pielgrzymce Jana Pawła II do Polski oraz wspomnieniach o ks. Jerzym byłych proboszczów (s. 195-264). Ten ostatni detal, zawarty w książce, zasługuje na pochwałę i podkreślenie, gdyż powszechnie

nie są znane świadectwa proboszczów parafii, w których ks. Jerzy pracował (poza ks. prałatem Teofilem Boguckim), a wnoszą one „coś nowego” w powszechnie znaną biografię ks. Popiełuszki. Autorka powołując się na wspomnienia ks. Wiesława Kalisiaka, przybliży czytelnikowi „nienajlepszą” współpracę obu kapłanów na placówce w Aninie (s. 204-207). Kolejnym elementem nowatorskim w publikacji jest skrótowne przybliżenie historii parafii, w których dane było ks. Jerzemu posługiwać. Czytelnik dowiaduje się, iż wszelkie miejsca pracy ks. Popiełuszki w szczególności były związane z historią Polski lub „zawirowania” dziejowe odcisnęły na nich swoje znamię. Całość zakończona jest *Homilią ks. Jerzego Popiełuszki wygłoszoną podczas Mszy Świętej za Ojczyznę 27 marca 1983 roku* (s. 265-269) oraz *Zastanów się...* (s. 270-272).

Szósty rozdział *U Stanisława Kostki* (s. 273-340) stanowi dwadzieścia punktów, które zostały poprzedzone wstępem (s. 273-274). Na treść tego rozdziału składa się: dokładne ukazanie sylwetki ks. prałata Teofila Boguckiego, prezentacja parafii św. Stanisława Kostki na warszawskim Żoliborzu, gdzie dane było ks. Popiełuszce wpisać się na stałe w historię Polski i Kościoła oraz przedstawienie realiów pracy i współpracy ks. Jerzego w tym miejscu (s. 274-278); kolejny wyjazd zagraniczny Błogosławionego (s. 278-280), wejście w świat ludzi pracy i nawiązanie współpracy ze środowiskami solidarnościowymi (s. 280-283), ukazanie historii strajków lat osiemdziesiątych XX w., historia porozumień sierpniowych, ks. Popiełuszko jako kapelan „Solidarności” (s. 283-305), zamach na papieża (s. 305-309), śmierć kard. Wyszyńskiego i mianowanie nowego prymasa (s. 310-315), ówczesna sytuacja polityczno-społeczna, a także wprowadzenie i konsekwencje stanu wojennego (s. 315-333). Podobnie jak w innych rozdziałach i ten kończy się *Homilią ks. Jerzego Popiełuszki wygłoszoną podczas Mszy Świętych za Ojczyznę 26 grudnia 1982 roku* (s. 334-338) oraz *Zastanów się...* (s. 339-340).

Następny rozdział nosi tytuł *Prześladowanie* (s. 341-372) i zawiera jedenaście punktów, które są poprzedzone wstępem (s. 341-343). Paragrafy są poświęcone kolejno: mszom za ojczyznę (s. 344-348), początkowi prześladowań ks. Jerzego (s. 348-350), okolicznościom nękania, Jego nieugiętej postawie trwania przy Bogu, głoszonym wartościom i posłudze wśród ludzi pracy (s. 350-363). Całość wieńczy *Homilia ks. Jerzego Popiełuszki wygłoszona podczas Mszy Świętej za Ojczyznę 28 sierpnia 1983 roku* (s. 364-269) i *Zastanów się...* (s. 370-371).

Ostatni – ósmy rozdział *Męczeństwo* (s. 372-433) ma osiemnaście punktów, poprzedzonych wprowadzeniem (s. 372-377). Tutaj też jest poświęcona: ostatnim dniom życia ks. Jerzego (s. 377-394), bezpowrotnej podróży do Byd-

goszczy (s. 394-400), okolicznościom męczeńskiej śmierci (s. 400-403), poszukiwaniem ciała i działaniom związanym z odnalezieniem zwłok „kapelana” Solidarności (s. 404-414), przewiezieniu ciała ks. Popiełuszki i samemu pogrzebowi (s. 415-422) oraz pielgrzymkom do Jego grobu i ciągłej „obecności” żoliborskiego kapłana (s. 422-427). Rozdział kończy *Homilia ks. Jerzego Popiełuszki wygłoszona podczas Mszy Świętej za Ojczyznę 26 września 1982 roku* (s. 428-431) i *Zastanów się...* (s. 432-433).

Recenzowana publikacja została zwieńczona *Epilogiem* (s. 434-442), który został poświęcony rozwojowi kultu i popularności ks. Jerzego Popiełuszki. Autorka przybliży w nim tzw. proces toruński, charakteryzuje Kościelną Służbę Informacyjną (powołaną w 1984 r.), do której trafiały prośby o beatyfikację. Pamięć o bohaterskim kapłanie jest ciągle żywa w kraju i poza granicami, czego dowodem są inicjatywy upamiętniające Jego osobę (pomniki, nazwy ulic, szkół czy tablice pamiątkowe), a fragmenty nauczania ks. Popiełuszki znalazły się jako cytaty w przepowiadaniu pasterskim Ojca Świętego i biskupów. Daje temu wyraz Autorka w omawianej części książki. Tutaj też przedstawia sam proces beatyfikacyjny i cud, który otworzył drogę do rozpoczęcia procesu kanonizacyjnego. Na kolejnych stronach czytelnik może odnaleźć *Modlitwę o łaski za wstawiennictwem bł. ks. Jerzego Popiełuszki* (s. 443-444), co stanowi o tym, iż charakter publikacji nie jest tylko *stricte* naukowy, ale ma też aspekt duchowy, czemu dała wyraz Autorka na stronie okładowej książki: „lektura [...] niech stanie się udziałem w modlitwie o jego kanonizację i wyrazem szacunku wobec współczesnego męczennika za wiarę”. Całość książki kończy się osobistymi podziękowaniami (s. 445-447), notą o autorce (s. 448), *Bibliografią* (s. 449) i *Spisem treści* (s. 450-455).

Głębia teologiczna i przesłanie płynące z życia i działalności ks. Jerzego Popiełuszki, które z wielką rzetelnością zostało zaprezentowane na kartach książki, jest ogromne. Jego kult jest żywy i ciągle się rozszerza. Trzeba w tym widzieć szansę promocji postaw, bez których nie może istnieć i dobrze funkcjonować żadna społeczność. Są wśród nich postawy o charakterze ogólnym (prawda, miłość, sprawiedliwość, solidarność), stanowiące swoisty fundament życia społecznego, ale także wiele postaw szczegółowych, jak wrażliwość na każde ludzkie cierpienie i niedolę, niesprawiedliwość i krzywdę, jak wdzięczność, ofiarność, jedność, braterskie otwarcie posunięte aż do heroicznego przebaczenia i wiele innych.

Recenzowana publikacja zawiera pewne mankamenty, nie należą one do istoty tematu i celu, jaki postawiła sobie Autorka, są raczej wątkami pobocznymi, jednakże stanowią dosyć ważne detale. W kwestii wyboru seminarium

duchownego przez młodego Alfonsa (Jerzego) Popiełuszkę na kartach książki spotykamy się z twierdzeniem, iż na wybór warszawskiej diecezji wpłynęła postać Prymasa Tysiąclecia kard. Stefana Wyszyńskiego (s. 22). Niewątpliwie jest to prawda (seminarium warszawskie było również bardziej popularne niż „rodzinne” w Białymstoku), ale wybór Błogosławionego był spowodowany także, a może przede wszystkim innymi czynnikami. W seminarium, do którego wstąpił ks. Popiełuszko, tzw. czesne można było płacić w części, a resztę należności uregulować już po święceniach kapłańskich (rodzina Popiełuszków nie było zbyt zamożna). W Warszawie nie było też egzaminu wstępnego ze znajomości języka łacińskiego, zupełnie przeciwnie niż w Białymstoku. Ks. Jerzy, uczęszczając do suchowolskiego liceum, nie miał zajęć z tego przedmiotu, więc go nie znał². Nie wiadomo, jakim argumentem kierowała się Autorka, nadając tytuł pierwszemu punktowi drugiego rozdziału: *Uroczystość Podwyższenia Krzyża* (s. 39). Jest to dzień narodzin Alfonsa (Jerzego) Popiełuszki, jednakże dzień ten ma rangę święta, a nie uroczystości. Podobnie było w roku 1947, kiedy obowiązywał jeszcze kalendarz liturgiczny przed soborową „reformą”. Gdy chodzi o datę narodzin (s. 76), „omyłko” zapisaną (23 IX 1947 r.) przez Alka (Jerzego) w „życiorysie” skierowanym do warszawskiego seminarium, ks. Popiełuszko mógł posłużyć się datą z odpisu zupełnego aktu urodzenia, znajdującego się w Urzędzie Stanu Cywilnego w Suchowoli, który podaje (pomyłko) inną datę narodzin. Na stronie 198, w ostatnim akapicie, gdzie mowa o intencji budowy kościoła w Aninie, data mordu niemieckiego na ludności Wawra i Anina, została najprawdopodobniej błędnie zapisana. Chodzi raczej o rok 1839 lub inny – rok dwóch bitew wawerskich z Powstania Listopadowego (wynika z kontekstu). Według powszechnie dostępnej historii parafii Królowej Polski w Aninie³ to właśnie dla uczczenia bohaterów poległych we wspomnianych potyczkach zrodziła się inicjatywa budowy kościoła. Warto dodać do narracji, odnoszącej się do pokojowego przebiegu pogrzebu Grzegorza Przemyka, który Autorka określiła jako „historyczne wydarzenie, ponieważ uczestnicy konduktu całą trasę z kościoła na cmentarz przeszli w milczeniu” (s. 350), iż to ks. Jerzy był inicjatorem tego spokojnego konduktu. To za Jego namową młodzież zamieniła butelki z benzyna, którymi chcieli obrzucić komisariat, w którym zamordowano Grzegorza, na czerwone goździki⁴. Rzecz oczywista, że przy tak znacznych rozmiarach publikacji trudno było wyeliminować wszystkie usterki. Na stronie 48, pierwszy akapit punktu *Fas-*

² Por. G. SZCZECINA, *Aktualność przestania*, s. 26-27.

³ Por. <http://www.anin.parafia.info.pl/?p=main&what=14> (dostęp: 07.10.2015).

⁴ Por. G. SZCZECINA, *Aktualność przestania*, s. 46.

cynacja Milicją Niepokalanej, jest zamieszczony dwukrotnie. Natomiast na stronie 69, w czwartym punkcie, trzecim zdaniu, występuje błędne przesunięcie przecinka. Drugie zdanie, drugiego akapitu ze strony 117 jest z akapitem, natomiast kontekst wskazuje, iż powinno być bezpośrednio połączone z poprzednim zdaniem. Na stronie 330 w pierwszym akapicie, w szóstym zdaniu występuje literówka: jest „ciszyć”, a powinno być „cieszyć”.

Próbując dokonać końcowej oceny książki, należy zaznaczyć, że jest ona przykładem dobrego warsztatu pracy, umiejętności prowadzenia poszukiwań źródeł. Jest to efektem wytrwałej pracy i analizy materiałów. Publikacja Anny Mularskiej jest bardzo starannie i rzetelnie przygotowana oraz wydana w ładniej szacie graficznej. Bogactwo treści zachęca do zafascynowania się osobą „wielkiego orędownika”, jakim jest bł. ks. Jerzy Popiełuszko, wsłuchania się w Jego nauczanie i wcielanie ewangelicznych treści w życie. Zaprezentowane homilie mogą stanowić kapitalny materiał do dalszych analiz i kolejnych publikacji o przesłaniu męczennika komunizmu. Warto dodać, iż publikacja jest bogata w „złote myśli”, objaśnienia trudnych terminów, mało znane fakty z życia ks. Jerzego, wspomnienia rodziny, kolegów i przyjaciół Błogosławionego. W lekturze tej książki, która jest godna polecenia, odnalazłem egzemplifikację postaci ks. Jerzego jako osoby ukazującej nam, ludziom XXI w., iż świętość rodzi się w codzienności i nie jest oderwana od zwyczajnego życia. Polega również na solidnym wypełnianiu swoich obowiązków. Na tym, by traktować je jako misję i realizowanie talentów. Ks. Popiełuszko życiem i wartościami, które głosił, zawstydza nas, którzy jesteśmy dalecy od takiego postępowania, swoim heroizmem. Pokazuje drogę, na której autentycznie przeżywana wiara rodzi postawę prawdziwego świadka Jezusa w świecie.

Grzegorz Kamil Szczecina